

BILANCIA AJ PERSPEKTÍVY

KUŠNÍROVÁ, Eva. *Divadlo osobitých funkcií – divadelný súbor Hviezdoslav Spišská Nová Ves. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2017. 306 s. ISBN 978-80-555-1818-3.*

Viac než osem desaťročí trvania súboru je nepochybne dostatočným dôvodom nielen na vyjadrenie obdivu (osobitne v časoch, keď sa tejto forme kultúrnej aktivity tu a tam predpovedá zánik), ale tiež na kompetentnú bilanciu. Aj neprofesionálne divadlo odráža premeny histórie, kultúrnej politiky, a to ruka v ruke s premenami diváckeho vkusu a preferencií.

Eva Kušnírová, autorka publikácie o divadelnom súbore Hviezdoslav zo Spišskej Novej Vsi, člení jeho históriu v súlade s historickými míľnikmi: od vzniku súboru v roku 1932 cez roky vojny, intermezzo 1945 – 1948 i éru komunizmu, vrátane krátkej fázy liberálneho uvoľnenia na konci šesťdesiatych rokov. Názvy a obsah kapitol – *Nová situácia (Slovenský štát 1939)*, *2. svetová vojna (od roku 1939)*, v nej časť označená ako *Medziobdobie* – by si vyžadovali prehodnotenie. Chronológia nerešpektuje zásadný zlom, aký znamenal koniec vojny, keďže sa v kapitole o vojnových rokoch informuje aj o inscenácii z konca roku 1945, ktorá vznikla už v zmenených podmienkach. Napätie medzi Východom a Západom sa nepochopiteľne situuje už do rokov 1945 – 1948 a nie je zřejmé ani to, prečo sa „socialistická orientácia repertoáru a inscenovanie“ (s. 94) končí práve rokom 1959, či prečo sa pokus o uvoľnenie začína už rokom 1980. Zatiaľ čo v závere kapitoly, ktorá je venovaná rokom 1950 – 1960, podnikla autorka nelogický exkurz do prítomnosti, tak *Štvrtstoročie nových umeleckých perspektív 1990 – 2012* sa anticipuje už v predchádzajúcej kapitole.

Eva Kušnírová hodnotí inscenácie na základe dobových súdov, predovšetkým stanovisk členov súťažných porôt. Citáty nasledujú po sebe na spôsob montáže, akoby mali nahradiť neprítomnosť vlastného hodnotenia. Cituje sa veľa a rozsiahlo, občas aj nerozlišiteľne od autorskej reči. Opmenenutá však ostala dobová tlač, napríklad Slovenská

sloboda (denník šarišsko-zemplínskej župy 1939 – 1944), aj pamätníci, napríklad neskorší profesionálny herec, nedávno zosnulý Tibor Bodák.

Za pozornosť stojí, ako sa v súdoch kritikov odrazila dobová rétorika: jednoznačne sa dajú identifikovať hodnotenia sprede novembra 1989 a po ňom. Divadelný historik a kritik Vladimír Štefko v texte z roku 1983 prisudzuje uvádzaniu ruských hier počas vojnového Slovenského štátu automaticky aj „politický akcent“, na nemeckých tituloch zase oceňuje, že nešlo o „fašistami propagované diela“. Hra Jozefa Hollého *Černová* podľa kritika Jána Martáka „odvážala pozornosť od klérofašistických intríg (...) nacionálne čítanie usmerňovala tradičným protimaďarským smerom.“ Zhodne s ním tvrdí aj Vladimír Štefko: „Politicky to však bola hra naivná a zbytočne zvýrazňovala starý slovensko-maďarský antagonizmus.“ Na druhej strane, Rudolf Velický v roku 1992 vyzdvihuje prítomnosť biskupa Vojtášáka na pašiových hrách, čo by bolo iba pár rokov predtým nemyšliteľné. Dobovej rétorike podľa hla občas i sama autorka knihy, keď odsudzuje americký imperializmus a jeho „vyšetrovanie latentných odporcov režimu sklonku 40. a začiatku 50. rokov“ (s. 79). Hellmanovej hra *Líštičky* zase podľa nej „modeluje absurdnosť amerikanizmu v jeho počiatkoch“ (s. 131). Niekedy akoby zabudla na tému a obširne informuje o hre, takže namiesto analýzy inscenácie reprodukuje sujet. Náhodne pôsobí aj voľba osobností, o ktorých sa informuje pod čiarou, občas kuriózne, napr. o slovenskej spisovateľke Zuzane Zemaníkovej, „ktorej literárnou záľubou je písať pre deti a mládež“ (s. 220). V prípade Štefana Olhu by sa bola zišla zmienka o jeho perzekúcii v čase normalizácie.

Prehľadnosti textu by bolo rozhodne prospelo členenie na odseky a odstránenie slovnej vaty, predovšetkým hojne používaného slovného spojenia „žiada sa poznamenať“. Niektoré informácie sa opakujú (napr. tá o preradení súboru z kategórie C do B), iné chýbajú (napr. o tom, kedy súbor preradili do kategórie A). K výhradám podnecuje aj občasná neobratnosť či nezrozumiteľnosť autorkinho štýlu. Napriek početným pripomienkam však treba oceniť vynaložené úsilie,

---

starostlivú rešerš, aj celkovú záslužnosť počí-
nu. Autorka venuje pozornosť úsiliam, ktoré
by sa inak zrejme stratili v prepadlisku času.

Aj preto jej práca znamená nepochybný prí-
nos.

Eudovít Petraško